

τῆς Ῥωσσίας, ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Λαβαλέττ ἔμελλε νὰ ἐκφράζεται αὐστηρῶς κατὰ τῆς Ἑλλάδος, προσάπτουσα αὐτῇ παράβασιν τῶν καθηκόντων τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, συνέταξα σχέδιον προσφωνήσεως πρὸς τὴν Σύνοδον, εἰς ἀπάντησιν τῆς τοιαύτης ἐνδεχομένης μομφῆς, καὶ ἀνέγνων αὐτὸ τῷ Κόμητι Στακελβέργ, ὅστις τὸ ἐπεδοκίμασεν.

Συνέδριον Παρισίων.

Ἄλλὰ τὸ Σάββατον, 28 Δεκεμβρίου/9 Ἰανουαρίου 1869, ἦλθε τέλος τὸ προσδοκώμενον ἐξ Ἀθηνῶν τηλεγράφημα, διατάττον μοι νὰ μὴ μετάσχῃ τῆς Συνδιασκέψεως, ἂν δὲν δοθῇ τῇ Ἑλλάδι ἡ αὐτὴ θέσις μετὰ τῶν ἄλλων Δυνάμεων. Τῇ αὐτῇ δ' ἡμέρᾳ, ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἦλθε πρὸς με ὁ Ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, κ. Lafontaine, πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν νὰ μοὶ ἀναγγεῖλῃ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν συνεκροτεῖτο ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς Συνδιασκέψεως, καὶ νὰ μ' ἐρωτήσῃ ἂν προτίθηναι νὰ παρευρεθῶ εἰς αὐτήν. Ἐπὶ τούτοις τὸν ἀντηρώτησα, ἂν γνωρίζῃ ὑπὸ τίνα ἰδιότητα ἀπεφασίσθῃ νὰ γίνῃ ἡ Ἑλλὰς δεκτὴ εἰς τὸ Συνέδριον, καί, ἐπειδὴ δὲν ἐδύνατο νὰ μοὶ τὸ εἰπῇ, τῷ εἶπον ὅτι θὰ ἔλθω μὲν τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ἵνα πληροφορηθῶ περὶ τούτου· ἀλλ' ὅτι, ἂν ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος πρόκηται νὰ μὴ ᾖ ἡ αὐτὴ πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν Δυνάμεων, λυποῦμαι ἀναγκαζόμενος ν' ἀποφανθῶ ὅτι θέλω μείνῃ ἀπέχων τοῦ Συνεδρίου.

Τῷ ὄντι δὲ τὸ ἐσπέρας, ὀλίγον πρὸ τῆς ὀρισθείσης ὥρας, ἀπῆλθον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, καὶ ὁ Μαρκήσιος Λαβαλέττ, δεχθεὶς με ἀμέσως εἰς τὸ γραφεῖόν του, μοὶ ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του διὰ τὴν ἀφίξίν μου. Ἄλλ' ἐγὼ τῷ ἀπέτεινα, ἣν ἐρώτησιν εἶχον ἀπευθύνη τὸ πρωῒ καὶ τῷ κ. Λαφονταίν.

— Ἄλλὰ τοῦτο, μοὶ εἶπε, καλῶς τὸ ἠξεύρετε. Σᾶς εἶχον ἤδη εἰπῇ ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἰσέρχεται μόνον ἐπὶ φωνῇ συμβουλευτικῇ.

— Ἐπειδὴ μ' ἐμηνύσατε σήμερον τὸ πρωῒ, ἀπῆντησα, ἤλπισα

ὅτι εἶχεν ἴσως ἐπέλθῃ ἐν τούτοις μεταβολή τις ἐκείνης τῆς ἀποφάσεως, καὶ ἦλθον νὰ πληροφορηθῶ περὶ τούτου.

— Οὐδεμία, μοὶ ἀπεκρίθη, μεταβολὴ ἔγινεν, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ.

— Τότε, ἀπήντησα, λυποῦμαι, ἀλλ' εἰς τὸ συνέδριον οὐδεμίαν μετοχὴν θέλω λάβῃ.

— Πῶς τοῦτο; ἀνέκραξεν ὀργιζόμενος. Τί ἔρχεσθε νὰ μ' εἰπῇτε; Ἀλλὰ σήμερον τὸ πρωῒ ἐμηνύθητε, καὶ ὑπεσχέθητε ὅτι θέλετε ἔλθῃ.

— Σήμερον τὸ πρωῒ, τῷ ἀπεκρίθην ἡσύχως, εἶπον ὅτι θὰ ἔλθω, ἵνα μάθω περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος ἐν τῷ Συνεδρίῳ, καὶ ἂν δὲν εἶναι αὕτη ἀκριβῶς ἢ αὕτῃ μετὰ τῶν λοιπῶν, εἶπον ὅτι δὲν θὰ παρεδρεύσω εἰς αὐτό.

— Πῶς; Εἰς ποῖον εἶπατε τοῦτο; δὲν ἀπηντήσατε οὕτως, ἔλεγεν ὁ ὑπουργός, καὶ ἀμέσως ἔκρουσε τὸν κώδωνα· εἰς δὲ τὸν εἰσελθόντα:

— Τίς τῶν ὑπαλλήλων ἀπῆλθε σήμερον τὸ πρωῒ εἰς τοῦ κ. Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος; εἶπεν. Ἀμέσως νὰ ἔλθῃ ἔδῳ.

— Εἶναι ἀφροσύνη τοῦτο, ὃ πράττετε, ἔλεγε, μέχρις οὗ ἐνεφανίσθη ὁ κ. Λαφονταίν, ὅστις, ἐρωτηθεὶς, ἀπήντησεν ἀκριβῶς ὅτι εἶχον εἰπῇ καὶ ἐγώ, προσθεὶς ὅτι καὶ τὸ πρωῒ, ἐπιστρέψας, εἶχε τὰ αὐτὰ ἀναφέρει.

Ἀφοῦ δ' ἐξηλθεν ὁ νέος οὗτος, ὁ Ὑπουργός, πότε ἡπίως, καὶ πότε ὀργίλως, ἐπροσπάθει νὰ μὲ συγκινήσῃ καὶ νὰ μὲ πείσῃ.

— Εἶναι ἀφροσύνη, ἐπανελάμβανεν, εἶναι ἐναντίον εἰς ὅλα τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος σας. Ἐπειτα, διατί δὲν ἔρχεσθε; Τί ἔχετε νὰ φοβηθῇτε; Πάντα τὰ πλεονεκτήματα εἰσὶν ὑπὲρ ὑμῶν. Ὑμεῖς δύνασθε νὰ ὁμιλήσητε καὶ νὰ ὑπερασπισθῇτε τὸ ὑμέτερον θέμα, ἐν ᾧ ἀπέναντι ὑμῶν τίνα θὰ ἔχητε; Τὸν Τοῦρκον (ἡνίκετο ἰὸν τότε Πρέσβυν τῆς Τουρκίας), ὅστις δὲν δύναται ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του.

Ἀλλά, βλέπων ὅτι δὲν μὲ μετέπειθεν, ἀφ' οὗ διὰ μεγάλων βημάτων καὶ ἐν ἐρεθισμῷ διεμέτρησε δις καὶ τρίς τὸ δωμάτιον, ἐξηλθεν ἐκ πλαγίας θύρας, χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ, ὃ ἐξέλαβον ὥς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν δὲν εἶχε περατωθῇ δι' ὃ

καὶ ἔμεινα περιμένων τὴν ἐπιστροφὴν του. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ὥρα παρήρχετο, ἐκάθησα εἰς τὸ ὑπουργικὸν γραφεῖον, καὶ εὐρὼν χαρτίον ἔμπρός μου, κατέστρωσα εἰς ὀλίγους στίχους τοὺς λόγους, δι' οὓς ἠρνούμην νὰ παρακαθήσω εἰς τὸ Συνέδριον, καί, διπλώσας καὶ θεὶς εἰς τὸν κόλπον μου τὴν σημείωσιν ταύτην, ἠνέωξα τὸ φυλλάδιον τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», ὃ ἦν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ἤρχισα ἡσύχως ν' ἀναγινώσκω περίεργόν τι ἄρθρον, ὅτε, εἰσελθὼν, ὥς κατὰ τύχην, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Πολιτικοῦ Τμήματος τοῦ Ὑπουργείου κ. Δεπραί, μ' ἐχαιρέτισε χαρμοσύνως, μὲ ἠρώτησε διατὶ δὲν εἰσέρχομαι εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ὅπου ἡ συνεδρίασις ἐστὶν ἐν τῷ ἄρχεσθαι, καὶ μοὶ ἐπανέλαβε πάντας τοὺς λόγους, δι' ὧν ἐνόμιζεν ὅτι ἐδύνατο νὰ μὲ πείσῃ.

Ἄλλ' ἐγώ, μείνας ἀκλόνητος, τὸν ἠρώτησα ἄν, ἀφ' οὗ ἡ συνεδρίασις πρόκηται ν' ἀρχίσῃ, καὶ ὁ Ὑπουργὸς μένει ἴσως παρ' αὐτῇ, δὲν φαίνεται πιθανὸν ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ, καὶ δὲν θὰ ἦν ὀρθότερον ν' ἀναχωρήσω. Ὁ κ. Δεπραί ὅμως μὲ παρεκάλεσε νὰ περιμείνω, εἰπὼν μοι ὅτι θ' ἀπέλθῃ νὰ ἰδῇ τί γίνεται ὁ κ. Ὑπουργός, καὶ θὰ μὲ εἰδοποιήσῃ.

Καὶ τῷ ὄντι, μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθε καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ κ. Ὑπουργὸς μὲ παρακαλεῖ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν. Καίτοι δ' ἐννοῶν τίς ἦν ἡ αἴθουσα αὕτη, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐδίστασα, καὶ παρηκολούθησα τὸν κ. Δεπραί. Ἦν δ' ἀληθῶς τὸ θέαμα, ὃ παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, ὅτε ἠνεώχθη ἡ θύρα καὶ εἰσῆλθον, ἱκανῶς ἐπιβλητικόν.

Ἡ αἴθουσα αὕτη, γνωστὴ μοι ἄλλως, διότι δι' αὐτῆς διηρχόμεθα ὁσάκις καθ' ἑβδομάδα ἀπηρχόμεθα εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἦν εὐρυχωροτάτη, κατάγλυφος καὶ κατάχρυσος, καὶ εἰς τὸν ἓνα τοῖχον ἔχουσα μεγίστην εἰκόνα, παριστῶσαν τὸ συνέδριον τοῦ 1856. Τοῦ δ' ἐμβαδοῦ αὐτῆς τὸ πλεῖστον ἐπλήρου μεγίστη τράπεζα κυκλωτερῆς, ὑπὸ πρασίνου κεκαλυμμένη τάπητος, καὶ πέριξ αὐτῆς εἰς θρανία ἐρυθρόχρυσα ἐκάθηντο, σιγὴν ἄκραν τηροῦντες, οἱ ἀντιπρόσωποι πασῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, οἱ Πρόεδροι αὐτῶν ἐν Παρισίοις, μετὰ τινων καὶ ἄλλων, οἵτινες αὐτοῖς προσετέθησαν.

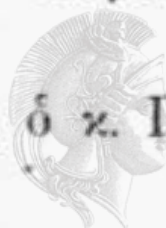
Ἀπέναντι τῆς θύρας, δι' ἧς εἰσῆλθον, καθήμενος ὁ Μαρκήσιος Λαβαλέττ, μὲ παρεκάλεσε νὰ καθήσω εἰς ἓν θρανίον, ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὃ μόνον ἔμενε κενόν, καὶ τοῦτο προθύμως ἔπραξα, διότι, εὐρίσκων παρὰ τῷ κ. Ὑπουργῷ τοὺς συναδέλφους μου καὶ ἄλλους τινὰς κυρίους, καὶ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ νὰ καθήσω, ὥς καὶ ἐκεῖνοι ἐκάθηντο, δὲν εἶχον λόγον ν' ἀπαντήσω ἀρνητικῶς εἰς τὴν φιλοφροσύνην του.

Τότε δ' ἀρξάμενος νὰ ὁμιλῇ ὁ κ. Λαβαλέττ, εἶπεν, εἰς ἐμὲ μᾶλλον ἀποτεινόμενος, ὅτι, κατ' ἀπόφασιν τῶν Δυνάμεων καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτῶν συνελθὼν τὸ παρὼν Συνέδριον, ἵνα συζητήσῃ καὶ ἀποφανθῇ περὶ τῶν κατὰ τὴν Κρήτην, ηὐδόκησεν αὐτὸν μὲν νὰ ἐκλέξῃ Πρόεδρον, τὸν δὲ κ. Δεπραὶ Γενικὸν Γραμματέα. Εἶτα δέ, πρὸς τὸ Συνέδριον στραφεὶς, προσέειπεν ὅτι καὶ ὁ ἐνταῦθα παρὼν κ. Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος προσεκλήθη καὶ αὐτὸς νὰ μετάσχῃ τῶν συνεδριάσεων ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεώς του, ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, καί, καθ' ὅσον γνωρίζει, καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν Κυβερνήσεων, μετὰ φωνῆς συμβουλευτικῆς (consultative) καὶ ἐπανέλαβεν αὐθις, μόνον μετὰ φωνῆς συμβουλευτικῆς, οὐχὶ καὶ διασκεπτικῆς (délibérante).

Τότε ἔκρινα ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμή μου. Ἐγερθεὶς λοιπὸν καὶ λαβὼν τὸν λόγον, ηὐχαρίστησα τὸν κ. Πρόεδρον ὅτι εὐηρεστήθη νὰ μὲ καλέσῃ, ἀλλ' ἀνέπτυξα διὰ βραχέων ὅτι, προκειμένου, ὥς ἤκουσα αὐτοῦ λέγοντος, ν' ἀσχοληθῇ τὸ Συνέδριον περὶ ἀντικειμένου, ἐνδιαφέροντος τὴν Ἑλλάδα, οὐχ ἦττον ἢ τὰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, ἐξ ἐναντίας δ' ἔτι μᾶλλον, μὴ δυνάμενος κἂν νὰ παραδεχθῶ ὅτι αὕτη καλεῖται νὰ ἐμφανισθῇ, ὥς δικαζομένη, νομίζω δίκαιον νὰ καταλάβῃ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ Συνεδρίῳ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς δικαιώμασιν, ὥς πᾶσαι αἱ λοιπαί. Διάκρισις, ὥς πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦτο, εἶπον, μεταξὺ μεγάλων Δυνάμεων καὶ μικρῶν δὲν ἐγχωρεῖ, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐνεχώρει, δύσκολος θὰ ᾔην ὁ τῆς διακρίσεως ὁρισμός.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπεράτωσα ὅσα εἶχον ἀναπτύξῃ, ὁ κ. Λαβαλέττ, λαβὼν τὸν λόγον,

— Ἡκούσατε, Κύριοι, εἶπε, τί ἐξέθηκε πρὸς ὑμᾶς ὁ κ. Πρό-

σβυς τῆς Ἑλλάδος. Νομίζετε ὅτι ἔχομεν τινὰ λόγον, ἵνα μεταβά-
λωμεν τὰ προσυμφωνηθέντα;

Ἐπειδὴ δὲ πάντες ἔμειναν σιωπῶντες,

— Τὸ Συνέδριον λοιπόν, ἐξηκολούθησεν, ἐμμένει εἰς τὴν ἀπό-
φασιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς καλεῖται εἰς αὐτὸ ἐπὶ φωνῇ μόνον συμβου-
λευτικῇ καὶ οὐχὶ διασκεπτικῇ.

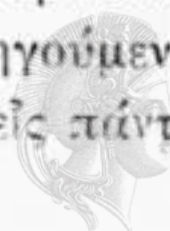
Τότε ἐγερθεὶς αὐθις ἐγώ,

— Λυποῦμαι, εἶπον, ὅτι ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον δὲν δύναμαι
νὰ μείνω ἐν τῷ Συνεδρίῳ· παρακαλῶ δὲ τὸν κύριον Πρόεδρον
νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ δεχθῇ τὴν μικρὰν ταύτην σημείωσιν, περιέ-
χουσαν τὴν περίληψιν τῶν ὅσα φθὰς εἶπον.

Καὶ τῷ ἔδωκα τὸ χαρτίον, ὃ εἶχον γράψῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης
του· ἔπειτα δέ, χαιρετίσας τὴν ὁμήγουριν, ἐξῆλθον βραδεῖ βήματι,
καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Εὗρον δ' ἐκεῖ τὸν κ. Κασιμάτην, ἐπτανήσιον δικηγόρον, καί.
ἂν δὲν ἀπατῶμαι, βουλευτήν, παρ' οὗ ἔμαθον, ὅτι ἀπήρχετο εἰς
Ἀμερικὴν, μέλλων, ὥς ἐγκανχόμενος διῡσχυρίζετο, μέγιστα νὰ
κατορθώσῃ, ὥς ιδιώτης αὐτός, ὅπου ἐγὼ ὡς Πρόεδρος ἀπέτυχον.
Ἀλλὰ τὸ μόνον, ὃ κατώρθωσεν, ἦν ὅτι, παρὰ μὲν τῆς Ἑλλάδος
ἔλαβεν ὁδοιπορικὰ καὶ δαπάνας διαμονῆς, παρὰ δὲ τῆς Ἀμερικῆς
οὐδὲν ἔλαβεν.

Ἐπειδὴ δ' ἀπεφασίσθη τὸ Συνέδριον νὰ συνέρχηται ἀνὰ πᾶσαν
τρίτην ἡμέραν, τὴν ἐπιοῦσαν τῆς πρώτης συνεδριάσεως ἐπεσκέ-
φθην μετὰ μεσημβρίαν πάλιν τὸν κ. Λαβαλέττ, ὅστις μοὶ ἐπανε-
λαβε τὴν δυσαρέσκειάν του περὶ τῆς ἀποχῆς μου, ἐγὼ δὲ τῷ
ἔδωκα ὃ εἶχον γράψῃ ἐκτενὲς ὑπόμνημα περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς
διαγωγῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῆς Κρήτης, καὶ τὸν παρεκάλεσα
νὰ φέρῃ αὐτὸ ιδιωτικῶς εἰς γνῶσιν τῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου,
ὃ καὶ μοὶ ὑπεσχέθη. Συνδιελέχθημεν δὲ μετὰ ταῦτα ἐπὶ μίαν καὶ
ἡμίσειαν ὥραν περὶ τῶν τοῦ Συνεδρίου μελλουσῶν ἀποφάσεων,
καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ὑπενθυμίσῃ εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ ὅτι, πᾶν
εἴτι ἤθελον, ὥς εὐρωπαϊκὴ ἀμφικτιονία, ζητήσῃ νὰ ἐπιβάλωσιν
εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ἔσται προηγούμενον
καὶ ὅρος Διεθνoῦς Δικαίου ἔγκυρος καὶ ἐφαρμόσιμος εἰς πάντα

τοὺς πεπολιτισμένους λαούς. Ἀναπτύξας δ' ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, οὐδὲ δύναμιν, οὐδὲ καθῆκον εἶχε νὰ περιστείλῃ τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τοῦ δικαίου τῶν Κρητῶν ἀγῶνος, αὐτὴ δ' ὅτι ἀπέσχε πάσης ἐπεμβάσεως, τῷ προσέθηκα ὅτι, ἂν ἡ ἀπόφασις τοῦ Συνεδρίου περιέχῃ τι ἀποδίδον τῇ Ἑλλάδι παράβασιν τῶν διεθνῶν αὐτῆς καθηκόντων, θέλω διαμαρτυρηθῇ κατ' αὐτῆς, οὐδὲ θέλω συστήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου τὴν παραδοχὴν της.

Οἱ λόγοι μου οὗτοι ἐφάνησαν σφοδρῶς παροργίσαντες τὸν κ. Λαβαλέττ, καὶ ἐχωρίσθημεν ἀπ' ἀλλήλων ἐν ἐρεθισμῷ.

Τὴν ἐπιούσαν δ' ἐπρογευμάτισα παρὰ τῷ κ. Στακελβέργ, μὲ παρεκίνει δ' οὗτος, ὅπου περιῆλθον τὰ πράγματα. νὰ μὴ ἀντιτείνωμεν περαιτέρω εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου, οἷα δήποτε καὶ ἂν ᾔ, καὶ νὰ δεχθῶμεν αὐτήν· ἀλλὰ τῷ εἶπον ἐγὼ ὅτι, ἂν μὲν τὸ Συνέδριον διαγράψῃ τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς θ' ἀπαιτηθῇ ὅπως πολιτευθῇ ἡ Ἑλλὰς ἐν τῷ μέλλοντι ἀπέναντι τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, θέλω προτρέψῃ τὴν Κυβέρνησίν μου νὰ ὑποκύψῃ εἰς αὐτάς, ὥς εἰς νομοθεσίαν ὑπὸ τῆς Εὐρώπης ψηφίζομένην, καὶ εἰς ἣν, ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν, ὑποκείσονται πάντα τὰ ἔθνη· ἂν ὅμως ἐπιρριφθῇ μομφὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν μέχρι τοῦδε διαγωγὴν αὐτῆς ἀπέναντι τῆς Κρήτης, ὅτι πρόθεσιν ἔχω νὰ διαμαρτυρηθῶ.

Τ' αὐτὰ δ' ἐπανέλαβον καὶ εἰς τοὺς Πρόεσβεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἐφάνη ἐπιδιοκιμάζων τὴν ἀπόφασίν μου.

Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἐπομένων ἑσπερῶν ἐπεσκέφθην αὐθις τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας, καί, ἀφ' οὗ διὰ μακρῶν ἐσυζητήσαμεν τὴν γνώμην μου, μοὶ ἐζήτησε νὰ συντάξω σχέδιον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συνεδρίου, ὥς ἤθελον θεωρήσῃ αὐτὴν παραδεκτὴν, καί, καθεστθεὶς εἰς τὸ γραφεῖον ὁ κ. Jomigny, ἔγραφεν ὑπὸ τὴν ἐμὴν ὑπαγόρευσιν. Ἡ σπουδαῖα δ' αὕτη ἐργασία μόλις ἐπερατώθη περὶ τὴν μίαν μετὰ τὸ μεσονύκτιον.

Εἰς τὴν πρώτην δ' ἐπομένην συνεδρίασιν ὁ Κόμης Στάκελβεργ παρουσίασε τὸ ἔργον τοῦτο, ὥς ἰδίαν του σύνταξιν καὶ πρότασιν τῆς ἀποφάσεως, ἣτις ὤφειλε νὰ διακοινωθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ

ἐπὶ τοῦ κειμένου τούτου περιστροφή ἢ συζήτησις. Τὴν δ' ἐπαύριον ὁ κ. Στάκελβεργ μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ σχέδιόν μου ἐγένετο δεκτὸν μετ' ἐλαχίστων μεταρρυθμίσεων. Καί, τῷ ὄντι, τὴν αὐτὴν ἐσπέραν μηνυθεὶς, μετέβην αὐθις εἰς τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Λαβαλέττ, ὅστις μοὶ εἶπεν ὅτι ἤθελε νὰ φέρῃ εἰς γνῶσίν μου τὸ κατ' ἀμετάκλητον ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου συνταχθὲν ἔγγραφον, τὸ μέλλον ν' ἀποσταλῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ μοὶ ἀνέγνω αὐτὸ ἐκεῖνο, ὃ ἐγὼ εἶχον συντάξῃ μετὰ μιᾶς καὶ μόνης μικρᾶς μεταρρυθμίσεως. Ἀλλ' ὅσον μικρὰ καὶ ἂν ἦν, τὴν ἔκρινα ὁμῶς σπουδαίαν, ὥς περιέχουσιν, εἰ οὐχὶ ἀπ' εὐθείας μομφήν, ἀλλὰ καὶ πλάγιόν τινα μομφῆς ὑπαινιγμόν, δι' ὃ καὶ εἶπον τῷ κ. Ὑπουργῷ, ὅτι, εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου ἐπιφυλάττων τὴν ἐλευθέραν ἐκτίμησιν τοῦ ἔγγράφου, τὸ κατ' ἐμὲ ἤθελον παραδεχθῇ νὰ διαβιβάσω αὐτὸ ἄνευ ἐνστάσεως, ἂν δὲν εἶχον παρατηρήσῃ μίαν φράσιν, ἣν μοὶ ἦν ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶ. Καὶ τῷ κατέδειξα αὐτὴν ἐκείνην, ἣν εἶχεν ἀλλοιώσει τὸ Συνέδριον εἰς τὸ σχέδιόν μου. Ὁ κ. Λαβαλέττ διὰ μακρῶν ἐπεχείρησε νὰ μὲ παρακινήσῃ εἰς τὴν ἀπόλυτον παραδοχὴν τοῦ ἔγγράφου, δι' ἰσχυριζόμενος ὅτι κακῶς ἡρμήνευον τὴν φράσιν, μὴ ἔχουσιν τὴν προσβλητικὴν ἔννοιαν, ἣν τῇ ἀπέδιδον. Ἀλλὰ τῷ ἀπήντησα ὅτι, ὥς ἐγώ, οὕτω καὶ ἄλλοι δύνανται νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν αὐτὴν παρεξήγησιν, καὶ ἂν ἄλλη ἐστὶν ἡ ἔννοια τῆς φράσεως, τόσῳ εὐκολώτερον δύναται δι' ἄλλης εὐκρινεστέρας ν' ἀντικαταστῇ. Ἐπειδὴ δ' ἐπέμενον ἀνενδότως, ἔχωρίσθημεν αὐθις ἐν ἀμοιβαίᾳ δυσारेσκεία.

Τὴν ἐπιούσαν τὸ ἐσπέρας ἐκλήθην αὐθις εἰς τοῦ Ὑπουργοῦ.

— Εἴσθε τῷ ὄντι ἀνοικονόμητος, μοὶ εἶπε. Νὰ ἰδῶμεν ἂν καὶ πάλιν δὲν θὰ εὐχαριστηθῇτε. Τὸ ἔγγραφον, ὃ σᾶς ἀνέγνων χθές, ἐστὶ πρᾶξις Εὐρωπαϊκοῦ Συνεδρίου, καὶ ἅπαξ ἀποφασισθεῖσα, δὲν μεταβάλλεται. (Πολὺ ἀνωτέραν ιδέαν εἶχεν ὁ κ. Λαβαλέττ περὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν Εὐρωπαϊκῶν πράξεων καὶ ἀποφάσεων, ἀφ' ὅ,τι ἔκτοτε καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις ἀπεδείχθη). Ἀλλ' ἰδού, ἀκούσατε τὴν ἐπιστολήν, δι' ἣς διευθύνω τὴν πρᾶξιν ταύτην πρὸς τὸν ὑμέτερον Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, κ. Π. Δεληγιάννην, καὶ ἣν ἔγραψα, ἵνα σᾶς εὐχαριστήσω.

Καὶ μοὶ ἀνέγνω τὴν τῷ ὄντι ἐπίτηδες γραφεῖσαν ἐπιστολὴν ταύτην, δι' ἧς τὸ ὑπ' ἐμοῦ τὴν προτεραίαν ὑποδειχθὲν αὐτῷ χωρίον ἐξηγεῖτο, ὥς ἐγὼ ἐπεθύμουν, καὶ ἐν γένει ἐλέγετο ὅτι τὸ Συνέδριον μόνον σκοπὸν προέθετο νὰ διαγράψῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, καθ' ἃς, ἐπὶ περιστάσεων, ὥς τὴν τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, ὀφείλουσι νὰ πολιτεύωνται αἱ ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ Κράτους, καθ' οὗ ἡ ἐπανάστασις, διατελοῦσαι Κυβερνήσεις.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν δὲ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μὲ ἠρώτησε τί λέγω περὶ αὐτῆς, καὶ ἂν εἶμαι εὐχαριστημένος. Ἐγὼ δέ, χωρὶς, βεβαίως νὰ τῷ ἀποδείξω τὴν χαρὰν μου, διότι ἔβλεπον οὕτω πᾶν τὸ σχέδιόν μου ἀποδεκτὸν γενόμενον, τῷ εἶπον ἡσυχῶς ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐξαφανίζει τὴν ἔνστασιν, ἣν εἶχον κατὰ τῆς πράξεως τοῦ Συνεδρίου, καί, ἂν ἐν τῇ προσεχεῖ συνεδριάσει, ἣτις ἔμελλε νὰ ᾖ καὶ ἡ τελευταία, οὐδ' εἰς τὴν προᾶξιν, οὐδ' εἰς τὴν ἐπιστολὴν οὐδὲν μετεβάλλετο, ἀνελάμβανον τὸ κατ' ἐμὲ ἐν πλήρει πεποιθήσει νὰ συστήσω ἀμφοτέρω εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς Κυβερνήσεώς μου. Οὕτως ἐχωρίσθημεν ἀμφοτέροι ἀπ' ἀλλήλων εὐχαριστημένοι.

Ὅτε δ' ἐπανῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν, εὔρον ἐπιστολὴν τοῦ ἐν Πετροπόλει ἡμετέρου Πρέσβεως κ. Μεταξᾶ, ἐν ᾗ μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ Πρίγκηψ Γορτσακόφ συμβουλεύει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου. Τὸ αὐτὸ δὲ μοὶ ἐπεκύρωσε καὶ ὁ Κόμης Στακελβέργ, πρὸς ὃν ἀπῆλθον τὴν ἐπαύριον, καὶ μοὶ εἶπε συγχρόνως ὅτι τὸ ἐμὸν ὑπόμνημα, ὃ ἀνέγνω, εἶναι μὲν «εὐγλωττον καὶ πολυμαθές» (érudit), ἀλλ' ὅτι στηρίζεται ἐπὶ λελανθασμένης βάσεως, διότι ὁμιλῶ ἐν αὐτῷ περὶ τῶν Τούρκων, ὥς διαμαχομένων (belligérants), ἐν ᾧ εἰσὶν ἡ κυρίαρχος δύναμις, ζητοῦσα νὰ καταβάλλῃ τοὺς ἀποστατήσαντας. Καὶ βεβαίως, ὅσον ἱερὸς καὶ ἂν ἦν ὁ ἀγὼν τῶν Κρητῶν, ὑπὸ τὴν ἄποψιν τῶν διεθνῶν ἀρχῶν ὁ κ. Στακελβέργ εἶχε δίκαιον.

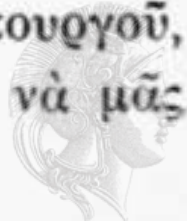
Τῇ δὲ 6/18 Ἰανουαρίου 1869 παρευρέθην εἰς τὴν τελετὴν, καθ' ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐν στρατιωτικῇ στολῇ καὶ μετὰ μεγάλης ἀκολουθίας, ἠνέωξε τὴν Βουλὴν, ἀναγνούς, ὀλίγον βαρέως, καὶ οὐχὶ ὥς ὁ θεῖός του ἦ' ἀνεγίνωσκε, μακρὸν γραπτὸν λόγον, ἐν ᾧ

πολλὰ ἐπραγματεύθη περὶ **ἀρχῶν** (principes), πλείονα ἴσως, ὥς ἐκρίθη, ἢ ὅ,τι εἰς τὴν θέσιν του ἤρμοζεν.

Τὸ δ' ἐσπέρας ἐκεῖνο μ' ἐκάλεσε πάλιν ὁ κ. Λαβαλέττ, ἵνα μοὶ ἀναγγεῖλῃ ὅτι τὸ Συνέδριον ἐνέκρινε καὶ παρεδέχθη καὶ τὴν ἐπιστολήν του, ἧς μοὶ ἔδωκεν ἀντίγραφον ἀναλλοίωτον, ὥς τὸ πρὶν ἀναγνωσθέν μοι. Ἔσπευσα δὲ νὰ φέρω ταῦτα εἰς γνῶσιν τῆς Κυβερνήσεως τηλεγραφικῶς τε καὶ δι' ἐγγράφου, καὶ νὰ συστήσω τὴν παραδοχήν, διότι, ἐν ᾧ τὸ Συνέδριον εἶχε συνέλθῃ ἐπὶ προθέσει τοῦ νὰ ἐλέγξῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὴν ταπεινώσῃ, καὶ τοιαύτη ἦν ἡ εἰσήγησις αὐτοῦ τοῦ Γάλλου Ὑπουργοῦ, ὃν οἱ πλείστοι τῶν λοιπῶν, καὶ οἱ μὴ ἐνδιαφερόμενοι, τυφλῶς παρηκολούθουν, κατωρθώθη ἡ ἀπόφασις οὐδὲν ἄλλο νὰ περιέχῃ ἢ διαγραφὴν ὅρων τινῶν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, οὕς ἡ Ἑλλὰς τόσῳ προθυμώτερον ὥφειλε νὰ παραδεχθῇ, καθ' ὅσον διῃσχυρίζετο ὅτι οὐδόλως εἶχε προσκρούσῃ πρὸς αὐτούς, καὶ καθ' ὅσον προσέτι οὗτοι θὰ ἦσαν κοινὸς νόμος διὰ πάντα τὰ ἔθνη.

Ἄλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο, καὶ ἀπάντησις ἐξ Ἀθηνῶν δὲν ἤρχετο, πρὸς πολλὴν δυσαρέσκειαν τοῦ Γαλλικοῦ Ὑπουργείου καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ Συνεδρίου, θέντος προθεσμίαν εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν παραδοχήν. Πρὸς οὐ μικρὰν δ' ἐκπληξίν μου, ἔλαβον τῇ 16/28 τοῦ μηνός, δηλαδὴ δέκα ἡμέρας ἀφ' οὔτου εἶχον τηλεγραφῆσῃ, τηλεγράφημα τοῦ Ὑπουργείου ζητοῦν μοι λόγον διὰ τί δὲν εἶχον γράψῃ· καὶ ἐξήγησα μὲν αὐτὸ οὕτως, ὅτι δὲν εἶχεν εἰσέτι λάβῃ τὴν ἐμπεριστατωμένην ἐπιστολήν μου, καὶ αὐτὴν περιέμενον μετὰ τὸ τηλεγράφημα, ἵνα ἀποφασίσωσιν ἐν πλήρει γνώσει. Ὡς ἐκ τῶν ἐκφράσεών του δὲ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον μοὶ ἐφάνη διατεθειμένον νὰ δεχθῇ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου. Ὅμως ἄλλαι ἔξ ἡμέραι παρῆλθον, καὶ τῇ 22 Ἰαν. / 3 Φεβρουαρίου διὰ τηλεγραφήματος μοὶ ἀνήγγειλε τὸ Ὑπουργεῖον, ὅτι... δὲν παρεδέχθη τὴν ἀπόφασιν, ἀλλὰ συγχρόνως ὅτι καὶ παρητήθη.

Τὴν ἐπιούσαν μετέβην εἰς τοῦ κ. Λαβαλέττ, καὶ εἰς τὸν ἀντιθάλαμον εὗρον τὸν Πρέσβυν τῆς Τουρκίας καὶ τὸν πρ. Μέττερνίχ, μεθ' οὗ συνδιελέχθην. Κληθεὶς δ' οὗτος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ, εἶπεν, ἀστεεινόμενος, ὅτι δὲν ἤξεύρει ἂν εἶναι ἀκίνδυνον νὰ μᾶς

ἀφήσῃ τοὺς δύο μόνους· ἀλλὰ τὸν διεβεβαίωσα ὅτι δύναται τοῦτο μεθ' ἡσύχου συνειδήσεως, διότι δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν πολέμου, καὶ μείνας μόνος μετὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ συναδέλφου μου, συνωμίλησα μετ' αὐτοῦ. Ἐνεκα τῶν διατρεχόντων, δὲν τὸν εἶχον τφόντι ἔτι ἐπισήμως ἐπισκεφθῇ, ἀλλὰ δὲν ἤθελον νὰ δείκνυμαι τραχὺς καὶ ἐχθρικός πρὸς αὐτόν.

Ὁ δὲ κ. Λαβαλέττ, ὅτε εἰσῆλθον πρὸς αὐτόν, πολὺ τεθλιμμένος διὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ὑπουργείου δὲν μοὶ ἐφάνη. Χωρὶς δὲ νὰ τῷ ἀναφέρω τὴν περὶ μὴ παραδοχῆς ἀπάντησιν, ὥς ἄσκοπον ἤδη καὶ δυναμένην νὰ βλάβῃ, τὸν παρεκάλεσα μόνον νὰ παρατείνῃ τὴν δοθεῖσαν προθεσμίαν μέχρι τοῦ διορισμοῦ νέου Ὑπουργείου, εἰς ὃ καὶ προθύμως συγκατένευσε, προσθεὶς μοι ὅτι θέλει ὑπερασπίσῃ πάσῃ δυνάμει τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα, ἂν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔχῃ τὴν φρόνησιν νὰ πέμψῃ ἱκανὸν καὶ ἔμφορον Πρέσβυν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅστις νὰ ἐξαλείψῃ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἐπικρατειῶν ἐπελθοῦσαν ψυχρότητα.

Ἐν τούτοις δ' ἦν ἡ κοινὴ γνώμη τεταραγμένη, καὶ πλεῖστα διεδίδοντο ἄτοπα· οἷον τῇ 27 Ἰαν. (8 Φεβρ.) διέδωκεν ὁ τηλέγραφος, ὅτι παρητήθη ὁ Βασιλεὺς. Ἡ δὲ Κ^α Ὑψηλάντη, ἐξ ἐναντίας, μοὶ εἶπεν, ὅτι, ὥς ἤκουσεν, ἐγὼ ἐκαλούμην εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ σχηματίσω ὑπουργεῖον καὶ μὲ παρεκάλεσεν, ἅμα λάβω τούτου ἐπισήμως γνῶσιν, ν' ἀναγγεῖλω αὐτὸ εἰς τὸν υἱόν της.

Ἀμφότερα δὲ ἦσαν κενὰ ἀκούσματα, καὶ τῇ 29 Ἰαν. (10 Φεβρ.) ἔλαβον τηλεγράφημα ἀναγγέλλον μοι, ὅτι τὸ νέον Ὑπουργεῖον συνέστη ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Ζαΐμη, πρὸς ὃν ἔγραψα, ὥς καὶ πρὸς τὸν παραιτηθέντα κ. Δηλιγιάννην. Ἀνελθὼν δὲ τὴν ἐπιούσαν, ἵν' ἀναγγεῖλω τοῦτο τῷ κ. Λαβαλέττ, εὔρον αὐτὸν περιχαρῇ διὰ τὸ ἄκουσμα, καὶ πολλοὺς ἀπέδωκεν ἐπαίνους τῷ Βασιλεῖ διὰ τὴν φρόνησιν, ἣν ἔδειξεν ἀντικαταστήσας Ὑπουργεῖον, ὃ ἔφερε τὴν Ἑλλάδα κατὰ κρημνῶν. Ἀλλὰ τὸ κατ' ἐμὲ δὲν τῷ ἀπέκρουσα τὴν γνώμην μου, ὅτι, ὑπὸ οἷονδῆποτε Ὑπουργεῖον, ἢ Ἑλλάς, εἰς οἷαν θέσιν διατελεῖ καὶ πρέπει νὰ διατελῇ ἀπέναντι τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, διψώντων διὰ τὴν ἐλευθερίαν των, ἐστὶν ἡναγκασμένη νὰ μένῃ πάντοτε ὀπλισμένη καὶ ἐν προπαρασκευῇ.

Τῇ δὲ 5/17 Φεβρουαρίου 1869 ὁ κ. Λαβαλέττ μοι ἔπεμψε διὰ τοῦ Βαλεύσκη, υἱοῦ τοῦ πρώην Ὑπουργοῦ καὶ τῆς ἡθοποιοῦ Rachel, ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ἣν ἔλαβεν ἀπάντησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου, καὶ ἥτις, ὀφείλω νὰ τὸ εἰπῶ, οὐδόλως μ' εὐχαρίστησε, διότι ἐνέδιδε μέν, ἀλλ' οὐχὶ μετ' ἀξιοπρεπείας, καὶ ἐν ᾧ ἦν ταπεινότερα τοῦ δέοντος, συγχρόνως ἐφαίνετο ἀξιούσα νὰ κατακρίνη τὴν προᾶξιν τοῦ Συνεδρίου, καὶ τοῦτο ἐπὶ βάσεων παραλόγων καὶ δίδουσα εἰς αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν, ἣν ἐγὼ εἶχον ἀγωνισθῇ καὶ κατορθώσῃ ν' ἀποκρούσῃ αὐτὸ τὸ Συνέδριον. Ἦν δὲ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην συναναστροφὴ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ ἐπομένως ἐπορεύθην εἰς αὐτήν, συνοδευθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Ρῶκ καὶ τοῦ κ. Βαλαωρίτου.

Ἄμα δὲ μὲ εἶδεν εἰσελθόντα ὁ κ. Ὑπουργός, ἦλθε πρὸς ἐμὲ καὶ μὲ προσεφώνησε διὰ τούτων τῶν λέξεων :

— Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὅστις ἔγραψα τὴν προκήρυξιν τοῦ Ὑπουργείου σας· εἶναι ὁ Πρωθυπουργός σας· ἀληθῶς δὲν εἶμαι ἐγώ. Τοῦλάχιστον ὁ Ὑπουργός σας εἶναι εἰλικρινής, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θὰ διατελῇτε πλέον καὶ ὑμεῖς εἰς ἀπάτην, ὥς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τί μὲν ἤθελε διὰ τῶν λόγων τούτων μοι ἦν τότε ἀκατανόητον, καὶ τὴν πλήρη αὐτῶν σημασίαν σύννοια κυρίως μόνον μετὰ δύο ἡμέρας, ὅτε ἔλαβον τὴν προκήρυξιν τοῦ νέου Ὑπουργείου, λυπηροτάτην ἀληθῶς, καὶ οὐδὲν ἦττον ἢ ἀξιοπρεπῆ, ὥς ἠνίπτοντο καὶ αὐτοὶ οἱ λόγοι τοῦ κ. Λαβαλέττ, λαβόντος διὰ τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Πρεσβείας γνῶσιν τῶν κυριωτέρων ἐννοιῶν τῆς ἐγκυκλίου. Θέλον ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ βάρους τῆς Κρητικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐν ἄλλαις λέξεσι νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτὴν εἰς τὴν τύχην της, τὸ νέον ὑπουργεῖον, ἵνα δικαιωθῇ ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, διέγραφε τῆς Ἑλλάδος τὴν πενίαν καὶ ἀδυναμίαν διὰ χρωμάτων τοσούτων ζοφερῶν, ὥστε ἡ τοιαύτη οἰκτρὰ ἐκθεσις, ὑπὸ τὸν κάλαμον παντὸς ἄλλου, ἤθελε θεωρηθῇ ὥς συκοφαντία. Δι' ὃ καὶ ἐγὼ πάντοτε ἐπροσποιήθην ὅτι δὲν ἔλαβον τὴν προκήρυξιν ταύτην καὶ ἠγνόουν αὐτῆς τὴν ὑπαρξιν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῶ, ἢ νὰ ἐπικυρώσω, ἢ ν' ἀντικρούσω τοὺς ὑπουργικοὺς διῤσχυρισμούς.

Ἐκείνην δὲ τὴν ἑσπέραν μὲ ἔλαβε μετὰ ταῦτα κατὰ μέρος ὁ κ. Λαβαλέττ, καί, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐφαίνετο δυσηρεστημένος καὶ ἀγανακτῶν διὰ τὸ ὕφος τῆς ὑπουργικῆς ἀπαντήσεως εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συνεδρίου, ἀλλὰ τὸν καθησύχασα ταχέως, εἰπὼν αὐτῷ ὅτι τὸ σπουδαῖον ἐστὶν ἡ συγκατάθεσις, δὲν πρέπει δὲ νὰ παραγνωρίζῃ τὴν δυσχέρειαν, εἰς ἣν τὸ Ὑπουργεῖον διετέλει, ἀπέναντι τῆς πεπλανημένης κοινῆς γνώμης, καὶ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, προσαποτύσεως αὐτῷ ἀνανδρίαν καὶ προδοσίαν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, ἀφ' οὗ τὸ προγενέστερον Ὑπουργεῖον εἶχε δῆθεν τὴν τόλμην ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Διὰ τῶν λόγων τούτων πραϋνθεὶς, μοὶ εἶπεν ὅτι τοῦ λοιποῦ σπουδαιότατον δι' ἡμᾶς ἐστὶ νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἐπανάληψιν ἀγαθῶν σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἐμὲ θεωρεῖ τὸν προσφορώτερον, ἵνα πεμφθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐξέλαβον δ' ἐγὼ τὰς λέξεις ταύτας ὡς εἰρωνίαν ἢ ὡς ἀστεϊσμόν, καὶ τῷ εἶπον ὅτι περὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον ἐδύνατο νὰ εἰπῇ τοῦτο ἢ περὶ ἐμοῦ, ὃν εἶδεν ἀρνηθέντα νὰ παρακαθήσω εἰς τὸ Συνέδριον, διότι ἐτιθέμεθα εἰς θέσιν ἡττονα ἢ ἡ Τουρκία. Ἐπέμεινεν ὁμως λέγων ὅτι, ἀδιάφορον τοῦτο, καὶ ὅτι γνωρίζει ἤδη τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν χαρακτῆρά μου, καὶ ἔχει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐγὼ θὰ ἤμην ὁ καταλληλότερος πάντων διὰ τὴν θέσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἑσπέρα δ' ἐκείνη ἦν καὶ κατὰ τοῦτο ἀξιομνημόνευτος, ὅτι ἐν αὐτῇ, μοὶ ἐνέτυχέ τι, ἀνεξάρτητον μὲν τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ περιέργως χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν τότε ἠθικὴν κατατάσασιν τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας. Ὅτε εἰσῆλθον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τὸ πρῶτον, καὶ πρὶν ἢ μὲ πλησιάσῃ ὁ Ὑπουργός, ὡς καὶ μετὰ τοῦτο, ἤκουσα πολλοὺς τῶν προσερχομένων συγχαίροντας αὐτῷ καὶ τι λέγοντας περὶ χωροφυλάκων. Εἶχον ὁμως πολὺ σπουδαιότερα νὰ σκεφθῶ δι' ὃ καὶ δὲν ἐπολυπραγμόνησα, ἵνα μάθω περὶ τίνος προὔκειτο. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὑπουργείου μετέβην εἰς τὸν οἶκον ἀμερικανικῆς τινὸς οἰκογενείας, ὅπου ἦν συναναστροφή, καὶ μὲ περιέμενεν ἡ σύζυγός μου, ἵνα μεταβῶμεν ὁμοῦ εἰς ἑτέραν συναναστροφὴν παρὰ τῷ Στρατάρχῃ Νεῖλ, καὶ ἔπειτα παρὰ τῇ Κα Droin de Lhuis. Ἀλλά, μόλις εἰσῆλθον, καὶ περιεστοιχίσθην

πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν Κυριῶν, αἵτινες μετὰ πλείστης καὶ ἀνυπομόνου περιεργείας, «Λοιπὸν, μὲ ἡρώτων, λοιπὸν».

— Λοιπὸν τί; ἡρώτησα ἐγώ, μὴ ἐννοῶν τί θέλουσι νὰ εἰπῶσιν.

— Ἀλλὰ δὲν ἔρχεσθε ἐκ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν; μ' ἐρώτησαν ὥς ἐξ ἑνὸς στόματος.

— Βεβαίως ἐκεῖθεν ἔρχομαι, εἶπον, θέλετε νὰ μάθητε εἰδήσεις πολιτικάς; Εἰρήνη ἐν Εὐρώπῃ, καὶ τὰ πάντα χωροῦσι κατ' εὐχὴν.

— Εἰδήσεις πολιτικάς παρ' ἑνὸς διπλωμάτου; εἶπεν ἡ οἰκοδέσποινα γελῶσα. Καλῶς θ' ἀπετεινώμεθα. Ὅχι, διόλου. Ὅτι θέλομεν νὰ μάθωμεν εἶναι περὶ τῆς νύμφης τοῦ κ. Λαβαλέττ.

— Ποίας νύμφης τοῦ κ. Λαβαλέττ; Δὲν ἠξεύρω τίποτε.

Καὶ τότε πρῶτον ἔμαθον ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ υἱοῦ τοῦ κ. Λαβαλέττ, (τοῦ Wells de Lavalette), θυγάτηρ δὲ τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Ρουέρ, εἶχεν ἐγκαταλείψει πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸν συζυγικὸν οἶκον μετὰ τοῦ ὀξυφώνου Καπούλ· διεδόθη δὲ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὅτι χωροφύλακες ἀνεῦρον καὶ ἐκόμισαν τοὺς φυγάδας ὀπίσω εἰς τὰς ἐστίας των.

Οὗτος λοιπὸν ἦν ὁ περὶ χωροφυλάκων λόγος παρὰ τῷ Ὑπουργῷ, καὶ αὕτη ἦν τῶν συγχαρητηρίων ἡ ἀφορμή.

Τὴν δ' ἐπὶ τούτοις ἐκπληξίν μου ἠΰξησεν ἡ περίστασις ὅτι, μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας μου, ἀπῆντησα τὸν νέον κ. Λαβαλέττ, ὅστις ἦν ἄμεσος γείτων μου, ἐξερχόμενον τῆς ἐδικῆς του, καὶ δίδοντα τὸν βραχίονα εἰς τὴν ἐπανελθοῦσάν του σύζυγον. Τὸ πάντων δ' ἀπαισιώτερον μοὶ ἐφάνη ἡ διαδιδόμενη ἐν Παρισίοις φήμη, ὅτι ἡ τόσον ταχεῖα καὶ τόσον ἐντελὴς συμφιλίωσις προῆλθε συνεπείᾳ χρηματικῆς δόσεως ἐκ μέρους τοῦ κ. Ρουέρ. Καὶ τὴν ἐρμηνείαν μὲν ταύτην ἐγὼ ἐξέλαβον ὥς συκοφαντίαν κακόβουλον· ἀλλ' ἐν μιᾷ τῶν ἐπομένων ἐσπερῶν, εἰς μουσικὴν ἐσπερίδα τῆς πριγκηπίσσης Ματθίλδης, ὣν μετὰ τῆς συζύγου μου, εἶδον ἐλθόντας τὸν νέον Λαβαλέττ μετὰ τῆς γυναικὸς του, ὅπερ οὐ πολὺ μᾶς ἐξέπληξε, διότι γνωστὰ ἦσαν τῆς οἰκοδεσποίνης αἱ ἱκανῶς φιλελεύθεροι κοινωνικαὶ θεωρίαι. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ κ. Ρουέρ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς ἀγάμου του θυγατρὸς· καὶ ἐν ᾧ θέσεις ὑπῆρχον κεναὶ πρὸς τὴν πλευράν,

δι' ἧς εἰσῆλθον, καὶ ὅπου εἶχε καθεσθῆ ἡ νέα Κα Λαβαλέττ, χωρὶς ποσῶς ν' ἀποβλέψωσι πρὸς αὐτήν, παρετηρήσαμεν ὅτι ἐστράφησαν περὶ πᾶσαν τὴν αἵθουσαν καὶ ἔλαβον θέσεις εἰς τὴν ἀντιπέραν γωνίαν.

Τῇ δὲ 6/18 Φεβρουαρίου ἐλύθη τέλος τὸ Συνέδριον ἐπισήμως ἀλλ' ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις ἐπὶ πολὺ ἔτι διήρκεσεν. Εἰς τὸν συνάδελφόν μου τῆς Ἀγγλίας, τὸν κ. Λυόνς, ὡς ἰδιαίτερον φίλον μου καὶ εἰς Ἑλλάδα ἀνατραφέντα, ἀνέγνω τὴν διακοίνωσιν τοῦ κ. Ζαῖμης καὶ ὁμολόγησε μὲν ὅτι τὸ ὕφος αὐτῆς δὲν ἦν ἀξιοπρεπές, οὐδὲ περιεποίει τιμὴν εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἀνεγνώρισεν ὅτι πάντα ἐκ τῶν λεγομένων ἦσαν λυπηραὶ ἀλήθειαι, καὶ ἐξέφρασεν ἦν καὶ ἄλλοτε μοὶ εἶχεν εἰπῆ γνώμην, ὅτι τὸ ἀνώτατον ἡμῶν συμφέρον ἀπαιτεῖ, πρὸς τὸ παρόν, ἡσυχίαν ἄγοντες, ἐσωτερικῶς ν' ἀναπτυσσώμεθα. Εἶδον δὲ καὶ τὸν πρ. Μεττερνίχ, καὶ τὸν Ἐπιτετραμμένον τῆς Γερμανίας καὶ τὸν κ. Νίγραν, πρέσβυν τῆς Ἰταλίας, οἵτινες πάντες εἶχον γνῶσιν τοῦ ὑπουργικοῦ προγράμματος, καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος σφοδρῶς τὸ κατέκρινεν, ἐμὲ δὲ θερμῶς συνεχάρη, «διότι ἐγνώριζε, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἦν ἐδική μου ἡ γνώμη, ἣτις ἐξενίκησεν εἰς τὴν Σύνοδον.

Εἶχε δὲ διαδοθῆ εἰς τὸ κοινὸν καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων ἡ θέσις, ἦν εἶχον λάβῃ ἀπέναντι τοῦ Συνεδρίου, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸ συμπεριφορὰ μου, καὶ ἡ εὐέξαπτος φαντασία τῶν Γάλλων συνεκινήθη ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ μ' ἐθεώρει, ὡς τὸν ἥρωα τῆς ἡμέρας. Εἰς πάσας τὰς ἐφημερίδας ἀνεγινώσκετο τ' ὄνομά μου, ὡς εἰ εἶχον πράξῃ τι μέγα. Ἐν ἄλλοις ὁ Φιγαρώ, ἀστειευόμενος, ἔλεγεν ὅτι τ' ὄνομά μου γράφεται κατὰ δύο διαφόρους τρόπους, καὶ οἱ μὲν ἀποδίδοντές μοι εἰρηνικὰς προθέσεις, γράφουσιν αὐτὸ ἀπλῶς Rangabé, οἱ δὲ διορῶντες ἐν τῇ ἀρνήσει μου τοῦ νὰ μετάσχω τοῦ συνεδρίου διαθέσεις φιλοπολέμους, μοὶ δανείζουσιν ἐν Η (une hâche, ἓνα πέλεκυν), γράφοντες Rhangabé, Εἰς τὰς προσκλήσεις εἰς γεύματα ἢ συναναστροφὰς πολλάκις προσεγράφετο «ἔσται παρὼν καὶ ὁ κ. Ραγκαβῆς».

Μίαν δ' ἐσπέραν, ὅτε ἐξώρας ἀνεβαίνομεν εἰς τὸν πολυτελέστατον δημαρχικὸν χορὸν, εἰς ὃν ἡμεῖς προσκεκλημένοι, ἀπην-

τήσαμεν, ἐν ᾧ ἀνεβαίνομεν, εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κλίμακος, κυρίας τινάς, αἵτινες ἐκ τῆς προφορᾶς των ἐφαίνοντο Ἀγγλίδες.

— Οὗτος εἶναι, τὸν γνωρίζω, εἶπε πρὸς αὐτάς, δεικνύουσά με, ἄλλη τις κυρία, ἣτις τὰς συνώδευε.

— Μῆτερ, μῆτερ, ἰδού, οὗτος εἶναι, εἶπεν ἡ νεωτέρα τῶν Ἀγγλίδων πρὸς τὴν γεροντοτέραν ἐξ αὐτῶν, οὗτος εἶναι τῆς Ἑλλάδος ὁ Πρέσβυς.

— Οὗτος εἶναι, εἶπεν ἄλλη, ἣτις ἐφαίνετο οὕσα ἀδελφὴ πρεσβυτέρα. Ἄ τῶρα τὸν εἶδον. Εἰμὶ εὐχαριστημένη. Ἄς ἀναχωρήσωμεν.

Ταῦτα ἤκουσαν ἀκριβῶς ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ μου, αἵτινες προηγοῦντο ἐμοῦ, καὶ δὲν ἦσαν γνωσταὶ ταῖς ξέναις, ὥς ἐμοὶ ἀνήκουσαι.

Οὕτως ἤμην δακτυλοδεικτούμενος ἐν ὅσῳ διέτριβον ἐν Παρισίοις, καὶ τῆς παραδόξου μου ταύτης φήμης ἵχνη εὖρον παρακολουθοῦντά με καὶ πολὺ μετὰ ταῦτα. Οὕτως, ὅτε ἤμην ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν ἐπισκέψει μίαν ἡμέραν παρὰ τῷ ἱατρῷ Κωνστ. Καραθεοδωρῇ, αἱ κυρίαι τῆς οἰκίας ἦσαν ἔξω ἡσχολημένοι περὶ Γάλλον τινὰ ἐκ τῶν περιφερόντων καὶ πωλούντων κατ' οἶκον ἐμπορεύματα. Βιαίως δ' ἠνέωξε τὴν θύραν ἡ νεωτέρα θυγάτηρ τοῦ ἱατροῦ, ἡ μετὰ ταῦτα σύζυγος τοῦ οἰκτρῶς σφαγέντος ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν Θεσσαλονίκῃ Προξένου τῆς Γερμανίας κ. Ἀββοτ, καὶ μ' ἐκάλεσε ταχέως νὰ ἐξέλθω. Ὅτε δ' ἦλθον πρὸς τὸν ἔμπορον, τὴν ἤκουσα μετ' ἐκπλήξεως νὰ μὲ εἰπῇ :

— Μοὶ εἵπετε ὅτι θέλετε ν' ἀγοράσητε μεταξωτὸν λαιμοδέτην (—ἐγώ; ποτὲ τοιοῦτόν τι δὲν τῇ εἶπον—) καὶ ἠθέλησα νὰ σᾶς δείξω τούτους· ἰδέτε τί λαμπρὸν ἐρυθρὸν χρῶμα ἔχουσι. Πῶς εἵπατε (—τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἔμπορον—) ὅτι ὀνομάζουσιν αὐτούς;

— Λαιμοδέτας Ῥαγκαβῇ.

— Πῶς εἵπατε;

— Ῥαγκαβῇ. Οὕτως ὠνόμασαν τὸ χρῶμα τοῦτο, τὸ πυρρῶς ἐρυθρόν, κατὰ τὸν Πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἦν ἐσχάτως ἐν Παρισίοις.

Εὐκατάληπτος ἦν ἡ ἐκπληξις ἐμοῦ καὶ ὁ συστελλόμενος γενι-

κὸς γέλως· προσέτι δὲ καὶ ὅτι ὁ ἔμπορος ἐπώλησε πολλοὺς λαιμοδέτας εἰς τὴν συντροφίαν, ἥς ἕκαστον μέλος ἐπεθύμει νὰ λάβῃ, ὥς ἐνθύμημα, ἀνὰ ἓνα.

Ἐτέρα ὑπόθεσις, ἣτις κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μοὶ εἶχεν ἀνατεθῆ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἦν ἡ ἀγορὰ δύο θωρηκτῶν Μηνυτόρων, ἐν Τουλώνῃ, ὑπ' ἰδιωτικῆς ἐταιρείας ναυπηγουμένων. Περὶ αὐτῆς δὲ πολλὰς φροντίδας κατέβαλον· καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ αὐτὸς ἐστερούμην τῶν ἀναγκαίων ναυτικῶν γνώσεων, οὐδ' ἤθελον νὰ γίνῃ κοινῶς γνωστὸν ὅτι τὴν ἀγορὰν ταύτην διαπραγματευόμεθα, παρεκάλεσα τὸν τότε ἐν Παρισίοις ἐπιδημοῦντα, τὸν φίλον μου καὶ λίαν πεπαιδευμένον ἀνώτερον ἀξιωματικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ Λεωνίδα Παλάσκαν, οὗ καὶ ἀλλαχοῦ ἐμνημόνευσα, ἵνα αὐτὸς ἀπέλθῃ εἰς Τουλῶνα, καὶ προσπαθήσῃ νὰ ἐξετάσῃ τὰ πλοῖα καὶ τὰ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν. Μεταβὰς δ' ἐκεῖ, ἐνεφανίσθη ἄνευ στολῆς, ὥς τις Γάλλος περίεργος, διότι ὠμίλει ὥς Γάλλος τὴν γαλλικὴν, καί, χωρὶς τινα νὰ κινήσῃ ὑπόνοιαν, ἐξήτασε τὰ τῆς ναυπηγείας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηκολούθησεν ἐπιτηρῶν αὐτὴν ἀγνώστως, ὑπὸ τὴν προστασίαν ἀξιωματικοῦ τινος τοῦ ναυστάθμου, ἐπιστηθίου φίλου καὶ ἀρχαίου συμμαθητοῦ του. Ἦσαν δ' εὐνοϊκώταται αἱ ἐκθέσεις του, καὶ κατ' αὐτὰς μεγίστην σπουδὴν ἐδείκνυνεν ἡ κυβέρνησις περὶ τῆς ταχείας περατώσεως καὶ ἀγορᾶς τῶν πλοίων.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἡ ἐταιρεία ἔφερεν εἰς γνῶσίν μου, ὅτι καὶ ἡ Τουρκία, μαθοῦσα περὶ τῆς ναυπηγίας αὐτῶν, ἐπρότεινε τὴν ἀγορὰν των· μοὶ ἐρρέθη ὅμως ὅτι εἰς ἡμᾶς δίδεται ἡ προτίμησις, χωρὶς ἡ ἐταιρεία ν' αὐξήσῃ, ἦν ἅπαξ μᾶς ὑπέβαλε τιμὴν· ὅτι παρὰ τῆς Τουρκίας ἐζήτησε προθεσμίαν, ἵνα τῇ δώσῃ ἀπόκρισιν καὶ ὅτι ἐπάναγκες ἔσται, πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἐκείνης, νὰ περαιώσωμεν ἡμεῖς τὴν ἀγορὰν. Περὶ πάντων δὲ τούτων ἔσπευσα νὰ τηλεγραφήσω καὶ γράψω εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἣτις μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς πρέπει ν' ἀποκτήσῃ τοὺς Μηνυτορας, καὶ ὅτι τὰ χρήματα θὰ μοὶ σταλῶσιν ἀνυπερθέτως, ἵνα ἡ ἀγορὰ γίνῃ πολὺ πρὸ τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας. Ἀλλὰ—ἡ προθεσμία ἤγγιζεν· ἔγραφον ἐπανειλημμένως καὶ ἀπάντησιν δὲν

ἐλάμβανον. Ἡ προθεσμία παρῆλθε, καὶ χρήματα δὲν εἶχον σταλῆ· ὅτε δὲ τέλος ἦλθον τὰ χρήματα, ἡ ἔταιρεία μοὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι καθ' ἃς ἐν γνώσει ἡμῶν εἶχε λάβει ὑποχρεώσεις ἐπώλησεν ἤδη τοὺς Μηνύτορας εἰς τὴν Τουρκίαν. Παράδοξον δὲ μοὶ ἐφάνη ὅτι, ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ, τὸ Ὑπουργεῖον ἐξ Ἀθηνῶν μὲ διέταξε νὰ ζητήσω παρὰ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως νὰ κωλύσῃ τὴν ἐκ Τουλῶνος ἐξοδὸν αὐτῶν ἐκείνων τῶν θωρηκτῶν, ἃ ἡ Ἑλλὰς εἶχε πρὸ μικροῦ τὴν πρόθεσιν ν' ἀγοράσῃ καὶ ἐξαγάγῃ. Ἐπειδὴ δ' ἐμπόλεμοι δὲν ἤμεθα πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἐννοεῖται ὅτι τοιαύτη αἴτησις ἦν ὅλως παράλογος, καὶ ἐπ' οὐδεμιᾶς βάσεως τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἐστηρίζετο. Καὶ ἔπραξα μὲν ὡς διεταττόμενην, ἀλλ' ἔλαβον, ὡς ἦν ἐπόμενον, ἀπάντησιν ἀρνητικὴν.

Γνωριμίαι.

Μόνον δὲ μετὰ τὴν παρουσίᾳσιν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα ἐδυνήθην νὰ ἐκτείνω τὸν κύκλον τῶν ἐπισήμων γνωριμιῶν μου, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Πριγκηπίσσης Ματθίλδης, ἑξαδέλφης τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀδελφῆς δὲ τοῦ Πρίγκηπος Ἰερωνύμου, ἣτις καὶ ἐμὲ καὶ τὴν Καρολίναν πολλάκις ἐκάλεσε εἰς τὰς ἐσπερινὰς τῆς συναστροφάς, περιέργους καὶ λόγου ἀξίας, διότι, ἡγεμονὶς τὸ πνεῦμα ἔχουσα κεκαλλιεργημένον, τῶν κοινωνικῶν δὲ προλήψεων μέχρις ὑπερβολῆς, ὡς διεδίδετο, ἀπηλλαγμένη, ἐδέχετο παρ' ἑαυτῇ, ἐκτὸς τῶν αὐλικῶν, καὶ τῆς τότε ἀριστοκρατίας (διότι ἡ ἀρχαία, δυσφοροῦσα ἐπὶ τῇ νέᾳ δυναστείᾳ, ἔμενε κατάκλειστος ἐν τοῖς μεσαιωνικοῖς δώμοις τοῦ προαστείου τοῦ Ἀγ. Γερμανοῦ), ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄνδρας τέχνης, γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, καὶ ἡ κοινὴ φήμῃ ἢ μᾶλλον δυσφημία τῇ ἀπέδιδεν ἰδιαζόντως τρυφερὰ αἰσθήματα πρὸς τὸν Newerkerke καὶ πρὸς τὸν Ἀρσένιον Houssay.

Παρουσιάσθην δὲ καὶ εἰς τὸν ἑξαδελφον τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸν Ἰερώνυμον, (Jerôme Bonaparte), τὸν σκωπτικῶς ἐπωνομασθέντα Plonplon, ὁμοιότατον κατὰ τὴν μορφὴν πρὸς τὸν μέγαν θεῖόν του, Ναπολέοντα τὸν Α', κατοικοῦντα δ' εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Palais Royal. Καὶ αὐτὸς δὲ καὶ ἡ σύζυγος του, ἡ Πριγκή-